

ПРОБЛЕМИ. ГІПОТЕЗИ. УЗАГАЛЬНЕННЯ

ПАМ'ЯТКИ СЕРЕДНЬОГО ПАЛЕОЛІТУ В ОКОЛИЦЯХ МАРІЯМПОЛЯ НА ДНІСТРІ

Андрій БОГУЦЬКИЙ¹ , Олександр СИТНИК² , Олена ТОМЕНЮК^{1,2} ,
Руслан КОРОПЕЦЬКИЙ² , Марія ЛАНЧОНТ³

¹ Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. П. Дорошенка, 41, 79007, м. Львів, Україна,
e-mail: andriy.bogucki@lnu.edu.ua, olena.tomeniuk@lnu.edu.ua

² Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України,
вул. Винниченка, 24, 79008, м. Львів, Україна, e-mail: ruskor@ukr.net

³ Університет Марії Кюрі-Склодовської,
ал. Красніцька, 2cd, 20-718, м. Люблін, Польща, e-mail: lanczont@poczta.umcs.lublin.pl

В околицях Маріямполя упродовж багатьох років археологічних досліджень виявлено низку середньопалеолітичних пам'яток, зокрема Буківна IV, Буківна V, Єзупіль I, Колодіїв, Маріямпіль I, Маріямпіль V та ін.

Пам'ятка Маріямпіль I відкрита ще у 1920-х роках Ю. Полянським. Відтоді роботи на пам'ятці не проводили, хоча вона є досить перспективною з точки зору дослідження середнього і верхнього палеоліту в цьому регіоні. У 2014 р. поновлено вивчення пам'ятки з використанням низки сучасних природничих методів. Розріз пам'ятки опробований. Відібрано зразки через кожні 0,2 м з лесових горизонтів і через кожні 0,1 м з горохівського викопного ґрунтового комплексу на гранулометричний аналіз, загальні хімічні аналізи (вміст гумусу, Fe₂O₃, CaCO₃), низку зразків на абсолютні датування відкладів (TL, OSL), палінологічні дослідження, а також з вибраних горизонтів горохівського викопного ґрунтового комплексу на мікрморфологічні дослідження та аналіз біомаркерів.

Висвітлено історію досліджень, геологічну будову та археологічний матеріал Маріямполя I. Встановлено приуроченість найдавнішого (четвертого) культурного шару, виявленого Ю. Полянським і підтвердженого польовими роботами 2014–2015 рр., до елювіального горизонту горохівського викопного ґрунтового комплексу (MIS 5e). Для нього отримано дату методом OSL у 102±16 тис. р. тому, що добре корелюється з археологічним визначенням віку артефактів. В результаті досліджень одержано також великий фактичний матеріал стосовно будови верхньоплейстоценової лесово-ґрунтової серії, потужність якої складає понад 17 м, що є аномально високим для Галицького Придністер'я.

Наведено також інформацію про ще дві важливі стратифіковані середньопалеолітичні пам'ятки на Івано-Франківщині. Це тришарова палеолітична стоянка Єзупіль I Тисменицького р-ну і Маріямпіль V Галицького р-ну, які за хронологічною позицією і культурно-технологічною традицією є аналогами Маріямполя I. Численні середньопалеолітичні пам'ятки в околицях Маріямполя на Дністрі свідчать про досить потужний осередок проживання у цьому районі неандертальських громад.

Ключові слова: мустье, мікок, верхній палеоліт, лесово-ґрунтова серія, Галицьке Придністер'я.

На теренах Передкарпаття в межах Івано-Франківської обл. середній палеоліт до недавнього часу був вивчений недостатньо.

Перші розвідки провів тут відомий український геолог, географ та археолог Юрій Полянський ще у 1920-х роках [Полянський, 1929; Томенюк, 2012]. У 1927 р. біля с. Буківна Тлумацького р-ну в ур. Під Зарубом у лесоподібних суглинках ним знайдено крем'яні вироби, що за станом збереження (без патини) і техніко-типологічними ознаками різко відрізнялись

від пізньопалеолітичних кременів з густою білою патиною [Черниш, 1973; Археологічні пам'ятки..., 1981, с. 15]. Це гостроконечник на відщепі з жовтого кременю, масивне двобічне скребло і скребло-ніж з похилою ретушшю. Місцезнаходження увійшло у наукову літературу під назвою Буківна V [Археологічні пам'ятки..., 1981, с. 15]. Інша пам'ятка мустьєрського часу – Буківна IV – виявлена геологом Г. Раскатовим у 1948 р. [Раскатов, 1953, 1954]. На правому березі Дністра в алювіальних відкладах високої тераси ним зібрано близько 20 крем'яних виробів архаїчного вигляду. За визначенням П. Єфименка, частину предметів датовано мустьєрською добою [Археологічні пам'ятки..., 1981, с. 15]. Додаткову інформацію про дослідження середнього палеоліту околиць Маріямполья можна почерпнути з публікацій [Ситник, 2002; Богущий та ін., 2012; Ситник та ін., 2016].

Важливою і перспективною є стратифікована пам'ятка **Маріямпіль** неподалік Галича на лівому березі Дністра. У деяких літературних джерелах трапляються відомості про окремі чотири пам'ятки Маріямпіль I–IV, хоч у монографічній роботі Ю. Полянського мова йде про чотири культурні шари однієї пам'ятки. Про це ж неодноразово писав О. Черниш [Полянський, 1929; Polanskyj, 1936; Археологічні пам'ятки..., 1981, с. 46].

Юрій Полянський навів детальний геологічний опис розрізу плейстоценових відкладів недалеко від старої цегельні в Маріямпольї. Це 16-метрова, майже прямовисна стінка лесів, що і сьогодні височить на лівому березі Дністра. Дослідник виділив тут “*молодший лес I*”, що відповідає сьогодні двом горизонтам верхньоплейстоценових лесів, “*фосільний чорнозем чорняво-бронзової краски*” [Полянський, 1929, с. 67], що відповідає горохівському викопному ґрунтовому комплексу, і “*молодший лес I*”, що відповідає середньоплейстоценовим лесам. “*Верства копального чорнозему ... вкінці сходить до висоти рінищ і налягає на них тонкою плівкою*” [Полянський, 1929, с. 67–68]. “*В горішній верстві ріни найшов я великий кремінний непатинований відлупок неозначеного палеолітичного віку і культури*”. Рінь ця “*є по части ріни другої тераси, а по части алювієм, відслоненим перед седиментацією молодшого лесу I*” [Полянський, 1929, с. 68].

Отже, за Ю. Полянським, перші палеолітичні артефакти поблизу Маріямполья знайдено в алювіальних галечниках другої тераси Дністра, що перекриті тонким шаром відкладів еемського (микулинського) віку. “*В слідуєчій і останнім зледенінню акумулюється молодший лес II*” [Полянський, 1929, с. 68], у заповненні якого на різних глибинах зафіксовано щонайменше три горизонти верхньопалеолітичних знахідок.

Наведене вище цитування та детальний аналіз стратиграфії пам'ятки Маріямпіль має найбільше значення для з'ясування віку найнижчого (четвертого) горизонту знахідок, оскільки нещодавно у Варшаві (у фондах Державного археологічного музею) виявлено невідому раніше колекцію крем'яних виробів з Маріямполья (Маріямпіль I–IV), яку опрацював О. Ситник*.

Колекція “Маріямпіль I” має виразний “мустьєрський вигляд” і за зовнішніми ознаками поділяється на дві частини. Перша – типові алювіальні артефакти (15 екз.), непатиновані, густо люстровані, з крайовими надщербленнями та надломами. Один з відщепів (рис. 1, 2) подібний до левалузьких округлих сколів, а пластина з фасетованою ударною площадкою – до дволезових ретушних ножів (рис. 1, 5). Інші предмети дрібні та технічно нестабільні.

Другу частину колекції складають 7 кременів, що походять із суглинистих верств (не виключено, зі стратиграфічно непорушеного культурного шару). Про останнє свідчать легко патинована світло-блакитна поверхня, гострі краї і ребра артефактів, а також залишки лесової породи у виїмках та жолобках ограненої поверхні виробів. Серед цих речей привертає увагу ніж на левалузькому видовженому відщепі біпоздовжнього огранення з натуральним (конкреційним) обушком і підтескою термінального краю (рис. 1, 7). Другий оригінальний предмет – великий масивний відщеп вкорочених пропорцій зі скісною тупою ударною

---

* Автори статті висловлюють щире подяку науковим працівникам музею, зокрема Єві Гейштор-Шимчак та Яцеку Томашевському, за сприяння і допомогу в опрацюванні фондових матеріалів – колекцій Ю. Полянського з Маріямполья.

площадкою (рис. 1, 4). Її його широкий поперечний край дуже гострий і містить мікроретуш – сліди спрацювання леза. Чи не є це, за Ю. Полянським, “великий кремінний непатинований відлупок неозначеного палеолітичного віку і культури”?

Невеличка колекція під назвою “Маріямпіль II” вміщує всього 5 кременів – відщепів та їхніх уламків, ймовірно, пізньопалеолітичної доби (рис. 2, 1).

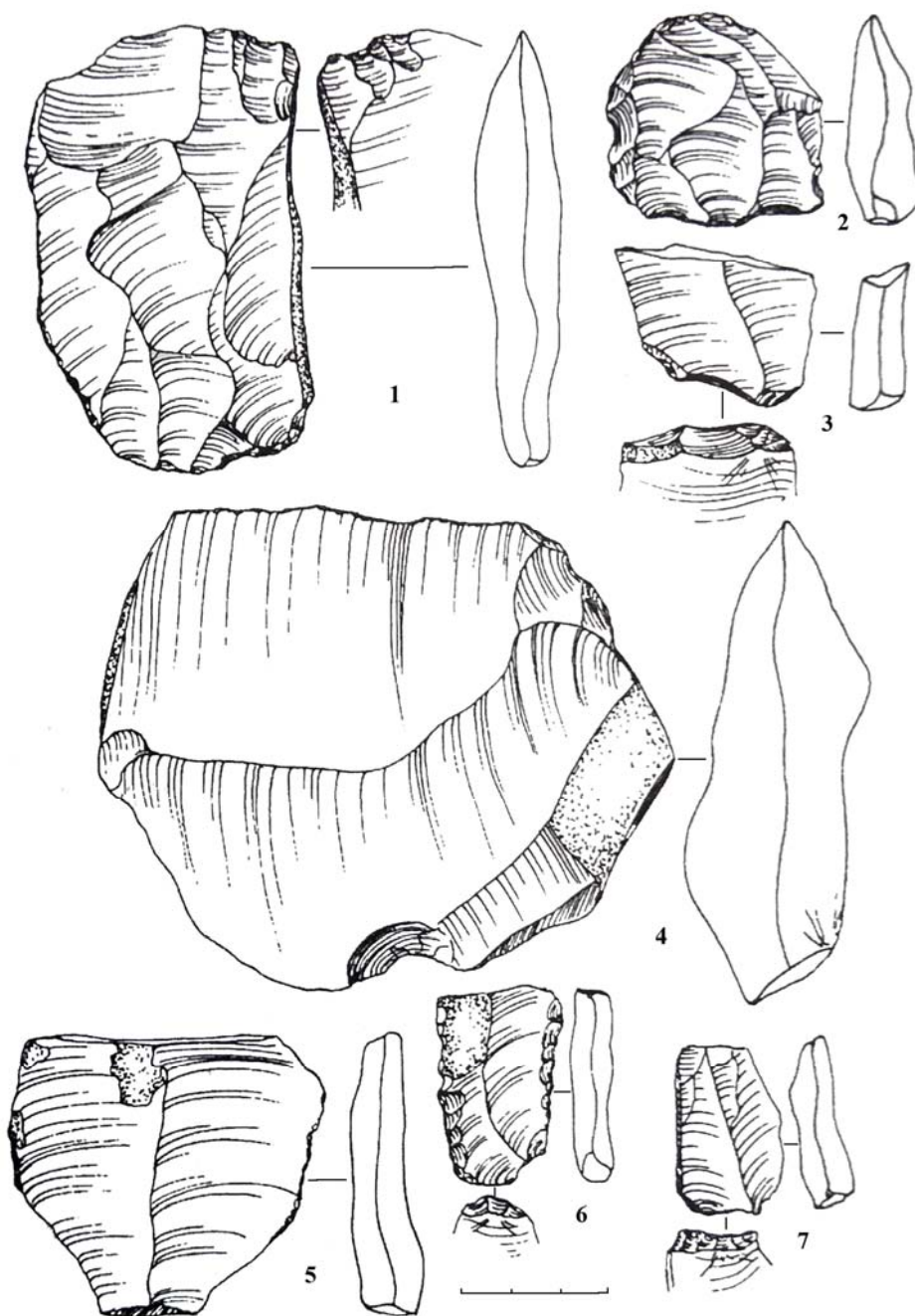

Рис. 1. Маріямпіль. Крем'яні вироби колекції “Маріямпіль I” Ю. Полянського (з фондів Державного археологічного музею у Варшаві)

Fig. 1. Mariampil. Flint products from Yu. Polanski's collection “Mariampil I” (from the holdings of the State Archaeological Museum in Warsaw)

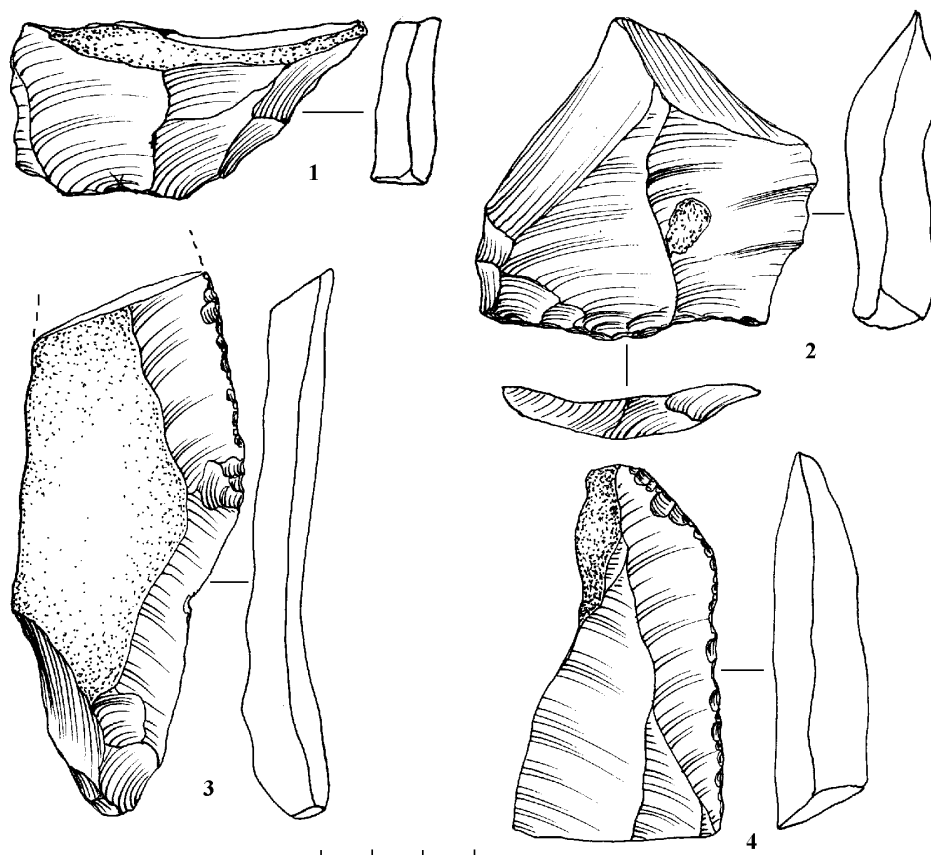

Рис. 2. Маріямпіль. Крем'яні вироби колекцій “Маріямпіль II-IV” Ю. Полянського (з фондів Державного археологічного музею у Варшаві)

Fig. 2. Mariampil. Flint artifacts from Yu. Polanski's collections “Mariampil II-IV” (from the holdings of the State Archaeological Museum in Warsaw)

Колекція “Маріямпіль III” – 4 крем'яні сколи (2 відщепи і 2 пластини). Усі вони великі, легко патиновані і легко люстровані. Характерним є ніж на видовженій заготовці з конкреційною кіркою на поверхні (рис. 2, 3), що подібний до типу ножів з руків'ям.

У колекції “Маріямпіль IV” є 2 кремені. Один з них – широкий відщеп псевдолевалуазького вигляду (рис. 2, 2), другий – фрагмент природнообушкового ножа з регулярною ретушшю по лезу (рис. 2, 4).

Мабуть, передчасно співставляти ці матеріали з окремими культурними шарами пам'ятки Маріямпіль (цілком можливо, що ці кремені походять з інших місцезнаходжень довкола села). Єдине, що не викликає сумніву – це присутність у колекції алювіальних кременів і виробів, добутих із природних відслонень, що можуть належати до мустьєрської левалуазької традиції. Сьогодні попередньо можна говорити про наявність мустьєрської пам'ятки поблизу Маріямполя, відкритої Ю. Полянським у 1928 р. [Полянський, 1929].

Розріз і пам'ятку в старій цегельні в Маріямполі, які описував Ю. Полянський, у цій статті розглянуто під назвою **Маріямпіль I**. Пам'ятка є перспективною і заслуговує на якнайглибше вивчення. Це передбачає, окрім з'ясування віку найнижчого (четвертого) горизонту знахідок (зокрема, артефактів з алювію), пошук і обґрунтування наявності трьох верхньопалеолітичних горизонтів, виявлених Ю. Полянським. Розріз пам'ятки Маріямпіль I важливий також і в палеогеографічному плані, оскільки тут розвинена дуже потужна верхньоплейстоценова лесово-грунтова серія.

З метою вирішення цих питань у 2014 р. Палеолітична експедиція Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України під керівництвом О. Ситника спільно з науковцями-палеогеографами з Львівського національного університету імені Івана Франка під керівництвом А. Богуцького та університету Марії Кюрі-Склодовської під керівництвом М. Ланчонт провела додаткові розвідувальні роботи в околицях села, зокрема, на місці недіючої старої цегельні в Маріямполь (координати: 49°02'04"N 24°51'48"E). Цими роботами під час масштабного зачищення розрізу в елювіальному горизонті непорушеного горохівського викопного ґрунтового комплексу, що розкритий у нижній частині розрізу пам'ятки, виявлено нуклеус, відщеп та дві скалки, що виготовлені з місцевого сенонського кременю. Тут же чітко простежені скупчення вугликів від вогнища, серед яких трапляються перепалені дрібні кісточки. У 2015 р. роботи на пам'ятці продовжено, під час яких знайдено ще один нуклеус і дрібні скалки. Ці факти дали підставу для проведення комплексних досліджень розрізу східної стінки кар'єру (рис. 3), внаслідок чого отримано нові важливі дані про плейстоценові відклади в околицях Маріямпольа, а також задокументовано факт відкриття нового стратифікованого (глибина приблизно 15 м від поверхні) мустьєрського місцезнаходження. Ці знахідки ми окреслили як **шар IV Маріямпольа I**, оскільки стратиграфічно ці вироби можуть належати до найнижчого культурного шару, за Ю. Полянським. Топографічно – це, очевидно, одна й та ж пам'ятка [Полянський, 1929].

Наведемо опис розрізу пам'ятки Маріямпіль I 2014 р. за А. Богуцьким (рис. 4). Експозиція стінки західна.

Рис. 3. Маріямпіль I, 2015. Загальний вигляд

Fig. 3. Mariampil I, 2015. General view

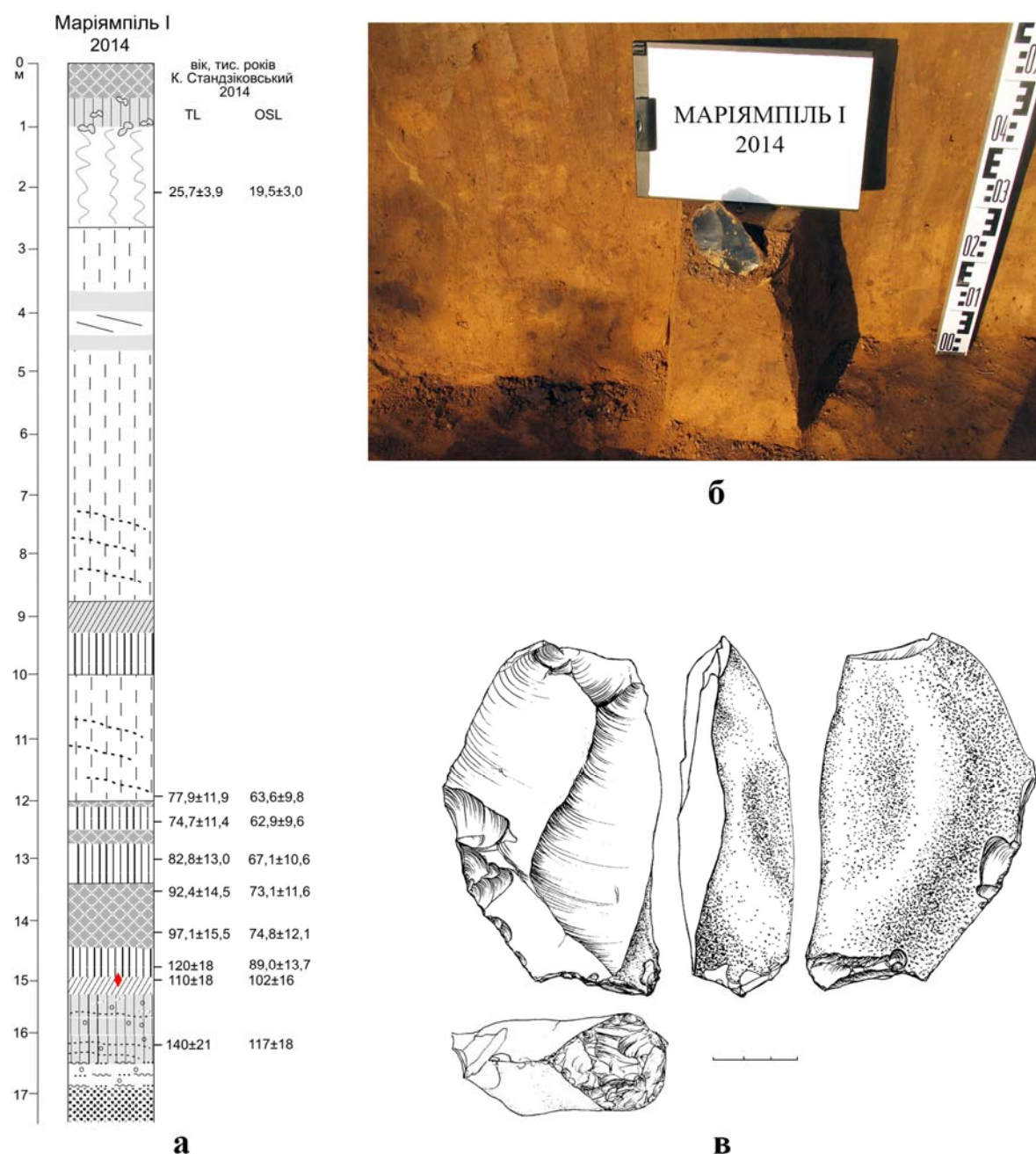

Рис. 4. Маріямпіль I, 2014: а – стратиграфічна колонка розрізу пам'ятки; б – нуклеус *in situ* з культурного шару IV; в – нуклеус з культурного шару IV (рисунок)

Fig. 4. Mariampil I, 2014: a – stratigraphic column of the site sequence; б – core situated in situ in cultural layer IV; в – core from cultural layer IV (drawing)

Глибина, м
0–1,00

0–0,60

Сучасний чорнозем, у верхній частині антропогенно порушений. Гумусовий (H) горизонт супіщаний, лише у нижній частині взаємодіє з HCl. Колір шару темно-сірий (7,5YR5/1), у нижній частині з жовтуватим відтінком (7,5YR7/3). Трапляються карбонатні конкреції діаметром до 2 см, псевдоміцелій. Породи пористі, ділянками макропористі до ніздрюватих.

- 0,60–1,00   *Горизонт В* карб., кротов. супіщаний. Супіски інтенсивно взаємодіють з HCl, є псевдоміцелій, карбонатні конкреції діаметром до 3 см, кротовини діаметром до 10 см і червоточини діаметром до 1 см з гумусним наповнювачем.
Нижній контакт за зміною кольору, збільшенням оглеєння і озалізнєння, ясний.
- 1,00–2,65   *Лесовий горизонт*, який можна розглядати як *аналог красилівського підгоризонту*. Леси супіщані, темно-палеві (7,5YR8/3), місцями з явним голубуватим відтінком (7,5YR8/2). Супіски озалізнєні, є плями бурого озалізнєння неправильної конфігурації діаметром до 10 см і більше. Є також псевдоміцелій, щільні карбонатні конкреції діаметром до 2 см і більше, крапкові залізо-манганові новоутворення і поодинокі бурі конкреції діаметром до 3 мм.
Нижній контакт ясний, броньований карбонатними конкреціями. На підсохлих стінках голубуватий відтінок шару проявляється ще чіткіше.
2,0 м – TL 7 – вік порід **25,7±3,9 тис. р.**, OSL 7 – вік порід **19,5±3,0 тис. р.**
- 2,65–3,65   *Лес* палевий (10YR8/3), супіщаний, досить однорідний, з крапковими залізо-мангановими новоутвореннями. Породи шару макропористі, з псевдоміцелієм, на усю потужність закипають з HCl.
- 3,65–4,00   *Перехід* ясний, за зміною кольору.
Горизонт, який явно можна виділити у розрізі за кольором. Колір порід жовтувато-бурий (7,5YR7/6). Вони супіщані, досить однорідні, взаємодіють з HCl, містять крапкові залізо-манганові новоутворення і мають чіткий нижній контакт, який підкреслений зміною кольору. Є дуже дрібний (доли міліметра) псевдоміцелій.
- 4,00–4,40   *Шарувата пачка* загального лесового вигляду, палевого кольору (10YR8/3), з псевдоміцелієм. Породи шару взаємодіють з HCl, містять тонкі (до 2 см, зрідка більше) практично горизонтальні прошарки піску. Ця пачка розділяє два жовтувато-бурих горизонти.
- 4,40–4,60   Ще один жовтувато-бурий горизонт (7,5YR7/6). Він супіщаний, карбонатний, досить однорідний, переповнений чорними крапковими залізо-мангановими новоутвореннями.
- 4,60–8,80   *Перехід* поступовий.
Карбонатний лес, інтенсивно взаємодіє з HCl, відносно однорідний, палевий (10YR8/3), макропористий, з псевдоміцелієм, поодинокими щільними конкреціями діаметром до 2 см, місцями з плямами гумусу діаметром до 5 см. Подекуди трапляються тонкі (до 2 см) лінзочки дрібнозернистого піску.
У нижній частині пачки (нижніх 0,6 м) леси практично не закипають з HCl, вони відмиті від карбонатів. З глибини 7,3 м колір порід темнішає, вони стають світло-коричневими (5YR7/4). Тут дещо зростає щільність, збільшується кількість чорних крапкових залізо-манганових новоутворень, а також конкрецій діаметром до 2–3 мм. Колір підкреслює шаруватість пачки. Місцями трапляються тонкі (2–3 мм, зрідка більше) піщані прошарки.
Нижній контакт за зміною кольору і будови порід, ясний.
- 8,80–10,20   *Дубнівський викопний ґрунт*, очевидно, лісового типу, з потужним елювіальним горизонтом.
- 8,80–9,20   *Елювіальний (Е) горизонт* має потужність 0,4 м. Він побудований білястими, місцями світло-коричневими супісками (10YR8/2, 10YR8/4),

однорідними, з великою кількістю чорних залізисто-манганових конкрецій. Породи взаємодіють з HCl.

- 9,20–10,20   *Львівський (I) горизонт* дубнівського ґрунту супіщаний, також просякнутий CaCO₃, щільний, світло-коричневий (7,5YR7/6).
Перехід ясний, за зміною кольору, зростанням щільності порід.
- 10,20–12,00   *Лес* загалом палевого (10YR8/3) кольору, неоднорідний, у нижній частині відмитий від карбонатів. Він містить хвилясто деформовані лінзи пісків потужністю до 5 см, а також лінзи дещо збагаченого гумусом сірого матеріалу. По усьому шару крапкові залізисто-манганові новоутворення, а у верхній частині шару – псевдоміцелій. Стратиграфічно це нижній горизонт верхньоплейстоценових лесів (MIS 4).
Нижній контакт за зміною кольору, зменшенням щільності порід.
Нижній контакт хвилястий, за зміною кольору і літології порід.
- 12,00–16,40   *Горохівський викопний ґрунтовий комплекс sensu lato* (MIS 5) представлений трьома колодіївськими та еемським ґрунтами (рис. 5).
11,9 м – TL 8 – вік порід **77,9±11,9 тис. р.**, OSL 8 – вік порід **63,6±9,8 тис. р.**

Рис. 5. Горохівський викопний ґрунтовий комплекс (MIS 5): 5a–с – колодіївські ґрунти, 5e – еемський ґрунт

Fig. 5. Horokhiv fossil pedocomplex (MIS 5): 5a–c – Kolodiiv soils; 5e – Eemian soil

- 12,00–12,50 *Наймоладший (верхній) колодіївський ґрунт (одераде, MIS 5a), чорноземний. Має диференційований профіль.*
- 12,00–12,15 *Гумусовий (H) горизонт сірого з коричневим відтінком (10YR5/3) кольору, супіщаний, з псевдоміцелієм, досить однорідний, з поодинокими червоточинами і окремими тріщинками, що розпочинаються з поверхні горизонту. З HCl супіски взаємодіють тільки на місцях вторинних карбонатів.*
Перехід ясний, за зміною кольору.
- 12,15–12,50 *Горизонт B_{карб.} темно-палевого (10YR8/4) кольору, однорідний, карбонатний, з псевдоміцелієм. По усьому шару крапкові залізо-манганові новоутворення.*
Перехід ясний, хвилястий, за зміною кольору порід.
12,45 м – TL 9 – вік порід **74,7±11,4 тис. р.**, OSL 9 – вік порід **62,9±9,6 тис. р.**
- 12,50–13,30 *Середній колодіївський ґрунт (броруп, MIS 5b), чорноземний, з добре вираженим профілем.*
- 12,50–12,80 *Гумусовий (H) горизонт супіщаний, сірий з коричневим відтінком (7,5YR6/4), тріщинуватий. Тріщини шириною до 2 см мають різну конфігурацію, розпочинаються з поверхні шару. Є псевдоміцелій, крапкові залізо-манганові новоутворення.*
Перехід ясний.
- 12,80–13,30 *Нижню частину потужністю 0,5 м можна розглядати як горизонт B_{карб., кротов.} Він супіщаний, з псевдоміцелієм, взаємодіє з HCl. Супіски палеві (7,5YR8/3), з великою кількістю червоточин діаметром до 1 см, зрідка більше, кротовин діаметром до 10 см. І червоточини, і кротовини заповнені гумусовим матеріалом.*
Нижній контакт ясний, за зміною кольору, втратою карбонатності порід.
13,05 м – TL 6 – вік порід **82,8±13,0 тис. р.**, OSL 6 – вік порід **67,1±10,6 тис. р.**
- 13,30–14,90 *Нижній колодіївський ґрунт (амерсфорт, MIS 5c), чорноземний. Добре вирізняються гумусовий та горизонт B.*
- 13,30–14,50 *Гумусовий (H) горизонт супіщаний, досить однорідний, в основній масі безкарбонатний, місцями є вторинні карбонати (псевдоміцелій). Колір цього шару темно-сірий з коричневим відтінком (5YR5/3). Є поодинокі кротовини діаметром до 15 см (спальні камери?), заповнені головно лесовим матеріалом.*
Перехід поступовий.
13,6 м – TL 5 – вік порід **92,4±14,5 тис. р.**, OSL 5 – вік порід **73,1±11,6 тис. р.**
14,1 м – TL 4 – вік порід **97,1±15,5 тис. р.**, OSL 4 – вік порід **74,8±12,1 тис. р.**
- 14,50–14,90 *Горизонт B потужністю 0,4 м. Він супіщаний, жовтувато-коричневий (5YR6/3), з червоточинами діаметром до 1 см, чорними залізо-мангановими конкреціями діаметром до 3 мм, однорідний, досить щільний. Місцями є вторинні карбонати (псевдоміцелій).*
Перехід за зміною кольору, загалом ясний.
14,75 м – TL 3 – вік порід **120±18 тис. р.**, OSL 3 – вік порід **89,0±13,7 тис. р.**

- 14,90–16,40 *Еємський ґрунт* (MIS 5e).
- 14,90–15,20 *Елювіальний (E) горизонт* супіщаний, безкарбонатний, коричнево-сірий (5YR7/2), досить однорідний, з великою кількістю залізо-манганових новоутворень діаметром до 3 мм, є також багато крапкових новоутворень. За простяганням потужність горизонту і його будова змінні. Його максимальна потужність на породах легшого гранулометричного складу.
- В елювіальному горизонті у 2014 р. знайдено палеолітичні артефакти (нуклеус (рис. 4 б, в), відщеп, 2 скалки). *Цей рівень окреслено як культурний шар IV*. Перехід поступовий.
- 15,1 м – TL 2 – вік порід **110±18 тис. р.**, OSL 2 – вік порід **102±16 тис. р.**
- Опис зміщено на 30 м на південь, на стінку південної експозиції.*
- 15,20–16,40 *Ілювіальний (I) горизонт* еємського ґрунту за розрізом чітко ділиться на три частини.
- 15,20–15,65 *Горизонт Г* має дуже характерну будову: на червонувато-бурій (5YR7/8) основі спостерігається велика кількість білястої присипки, але не по тріщинах і текстурних окремосях, а у вигляді округлих тіл діаметром до 2 см, іноді більше. Складається враження, що це можуть бути або заповнені світло-сірим піском порожнини, або, що менш імовірно, звітрілі гальки світлих пісковиків.
- У гранулометричному складі горизонту Г переважають глинисті піски. У шарі часто зустрічаються добре обкатані гравійні та галькові зерна карпатських пісковиків. Породи дуже щільні, з великою кількістю крапкових і дещо більших (до 2–3 мм) залізо-манганових новоутворень, в основній масі з HCl не закипають, але ділянками зустрічаються вторинні карбонати.
- Перехід поступовий.
- 15,65–16,00 *Горизонт Г'* має потужність 0,35 м. У шарі домінують глинисті піски з включеннями добре обкатаних гравійних і дрібногалькових зерен пісковиків. Породи шару мають червонувато-коричневий (5YR6/6) колір. Матеріал дуже щільний, з HCl не взаємодіє, у верхній частині з білястою присипкою, яка утворює гнізда до 1–2 см діаметром. По усьому шару є крапкові чорні залізо-манганові новоутворення.
- Перехід поступовий, за зміною кольору порід.
- 16,00–16,40 *Горизонт Г''* має потужність 0,4 м. У гранулометричному складі домінують супіски, місцями це вже глинисті піски. Колір горизонту світло-коричневий (7,5YR7/6), подекуди з червонуватим відтінком (7,5YR7/8). Повсюдно є чорні крапкові залізо-манганові новоутворення, рідше конкреції діаметром до 3 мм. Де-не-де є біляста присипка. Породи горизонту щільні, з HCl не взаємодіють. Перехід поступовий.
- 16,25 м – TL 1 – вік порід **140±21 тис. р.**, OSL 1 – вік порід **117±18 тис. р.**
- 16,40–16,80 *Перехідна пачка* від еємського ґрунту до алювію. Загальний колір шару світло-коричневий з червонуватим відтінком (7,5YR7/6). Породи відносно однорідні, шаруваті. У гранулометричному складі домінують дрібнозернисті піски, іноді вони глинисті. Окремі піщані прошарки потужністю до 1 см мають світло-сірий до білого (2,5Y8/1) колір. По усьому шару спостерігаються чорні залізо-манганові новоутворення до 3 мм діаметром. З HCl породи не взаємодіють.
- Перехід поступовий.

16,80–17,50 Горизонтальноверстовуваті різнозернисті *піски*. Вони здебільшого сірі (дно розчистки) (5YR8/2, 5YR7/2), з тонкими (максимально до 3 см) прошарками бурого (5YR6/3) сушіщеного матеріалу. Ближче до поверхні шару трапляються чорні залізисто-манганові новоутворення діаметром до 3 мм.

Розріз пам'ятки опробований. Відібрано зразки через кожні 0,2 м з лесових горизонтів і через кожні 0,1 м з горохівського викопного ґрунтового комплексу на гранулометричний аналіз, загальні хімічні аналізи (вміст гумусу, Fe₂O₃, CaCO₃), низку зразків на абсолютні датування відкладів (TL, OSL), палінологічні дослідження, а також з вибраних горизонтів горохівського викопного ґрунтового комплексу на мікрморфологічні дослідження та аналіз біомаркерів [Łanczont et al., 2015a; Komar et al., 2015; Krajcarz et al., 2015].

Планіграфія. Оскільки повномасштабні розкопки пам'ятки поки-що не проведені, планіграфія знахідок невідома.

Археологічний матеріал. Фауна. Можна лише передбачати наявність решток фауни у культурному шарі, оскільки знайдено перепалені дрібні фрагменти кісток.

Кам'яний комплекс. Сировина. Два нуклеуси і окремі сколи виготовлені з місцевого сенонського кременю від світло-сірого до темного відтінку.

Стан збереження. Кремені, виявлені у 2014–2015 рр., не мають патини, добре збережені, хоча дещо люстровані. Окремі кремені зі збірок Ю. Полянського мають легку голубувату патину і люстр.

Технологія і типологія. У 2014–2015 роках виявлено два нуклеуси плаского пластинчастого (поздовжнього паралельного) розщеплення з однією ударною площадкою. Це типові ядрища одноплощадкового одностороннього зняття видовжених (пластинчастих) заготовок.

Опис крем'яних артефактів з колекції Ю. Полянського 1920-х років “Маріямпіль I” наведено вище. Важливо відзначити, сьогодні ми схилиємося до думки, що наші матеріали 2014–2015 років і матеріали Ю. Полянського з кар'єру цегельні у Маріямполі є рештками культурного шару одного і того ж хронологічного періоду (можливо, тієї ж самої стоянки) та однієї культури – левалуа-мустьєрського варіанту східноєвропейського типу.

Абсолютні датування. У 2014 р. взято проби на датування методом TL і OSL. Датування проведено у лабораторії університету Марії Кюрі-Склодовської (аналітик – К. Стандзіковський). Отримані результати наведено на рис. 4 і в описі розрізу. Для порід, які вміщують середньопалеолітичні артефакти (глибина близько 15 м), методом OSL-датування отримано дату **102±16 тис. р. тому**, що добре корелюється з археологічним визначенням віку артефактів.

Аналоги та порівняння. Нуклеус, виявлений у культурному шару IV Маріямполя I 2014 р., та знахідки Ю. Полянського з колекції “Маріямпіль IV” абсолютно аналогічні кременям з культурного шару III Єзуполя I та культурного шару Маріямполя V. Вони мають таку ж хронологічну позицію і культурно-технологічну традицію.

В останні десятиліття відкрито і частково досліджено ще дві важливі стратифіковані пам'ятки на Івано-Франківщині. Це тришарова палеолітична стоянка Єзупіль I Тисменицького р-ну і Маріямпіль V Галицького р-ну [Boguckij et al., 2001; Łanczont et al., 2009; Ситник та ін., 1996, 2016].

Багатошарова палеолітична пам'ятка **Єзупіль I** (рис. 6) розташована на правому березі Дністра, у північній частині смт Єзупіль, недалеко від гирла Бистриці. Мустьєрські шари Єзуполя I залягають у чіткій стратиграфічній позиції, вони вивчені комплексно із залученням спеціалістів-природничків. Пам'ятка досліджена з використанням повного спектру сучасних методів досліджень плейстоценових відкладів [Łanczont et al., 2015a; Sytnuk, 2015]. Індустрія шару III Єзуполя I, що приурочений до елювіального горизонту горохівського викопного ґрунтового комплексу, характеризується як макролітична, одностороння, левалуазька, пластинчаста, фасетована, з перевагою ножів та гостроконечників; скребел менше. Найближчі аналогії простежуються у комплексах мустьє молодовських стоянок [Черныш, 1982, 1987], частково у матеріалах Кетрос [Анисюткин, 1981] та Пронятина [Ситник, 2000; Łanczont et al., 2015b].

Рис. 6. Багатошарова палеолітична пам'ятка Єзупіль I, 2009

Fig. 6. Multilayered Palaeolithic site Yezupil I, 2009

Кам'яний комплекс культурного шару II Єзуполя I пов'язаний головню з надгорохівською соліфлюкційною пачкою і артефакти, навпаки, виглядають як нелевалузькі, непластинчасті, нефасетовані, двобічні, макролітичні, мікоксського шляху розвитку індустрії [Sytnyk, 2015]. Подібний характер мають і окремі знахідки артефактів з Колодієва [Sytnyk et al., 2007].

Верхній (наймолодший) палеолітичний культурний шар I Єзуполя I приурочений до дубнівського викопного ґрунту і датований верхнім палеолітом [Sytnyk, 2015].

Середньопалеолітична пам'ятка **Мар'ямпіль V** (рис. 8) розташована на північній околиці однойменного села, у крейдовому кар'єрі. Це фактично видовжений мис-вододіл поміж лівим берегом Дністра і його невеликою притокою Вороницею. Культурний шар Мар'ямполя V пов'язаний з елювіальним горизонтом горохівського викопного ґрунтового комплексу. Тут виявлена досить показова колекція, яка включає пласкі радіальні нуклеуси, вістря (фрагменти), скребла та ножі на відщепках і пластинах, які складають єдиний левалуа-мустьєрський культурний комплекс разом із шаром III Єзуполя I та шаром IV Мар'ямполя I. Результати досліджень пам'ятки опубліковано [Ситник та ін., 2016].

Отже, потрібно констатувати факт появи нового осередку мустьєрських пам'яток у Галицькому Придністер'ї. Окреслюються два шляхи розвитку індустрій: однобічний левалуазький (Єзупіль I, шар III, Мар'ямпіль I, шар IV, Мар'ямпіль V, можливо, Горішній Майдан II) і двобічний східномікоксський (Єзупіль, шар II, Колодіїв, можливо, Буківна V).

Рис. 7. Середньопалеолітична пам'ятка Маріямпіль V, 2015. Загальний вигляд
Fig. 7. Middle Palaeolithic site Mariampil V, 2015. General view

Двобічні знаряддя, як відгомін давніх технічних традицій, досить часто трапляються у верхньопалеолітичних дністерських комплексах. Л. Кулаковська зазначала, що *“наявність двобічних знарядь у пізньому палеоліті Подністров'я – явище розповсюджене, яке ще не знайшло свого однозначного пояснення”* [Кулаковская, 1989, с. 58]. На Івано-Франківщині знаряддя з двобічною обробкою відомі на таких місцезнаходженнях, як Межигірці, Рожнів III, Городниця, Ганусівка, Незвисько, Уніж, Дубівці II, Гавриляк [Кулаковская, 1989]. Нові мустьєрські комплекси Прикарпаття підтверджують думку Г. Григор'євої [Григорьева, 1972] про те, що двобічні наконечники у пізньому палеоліті Придністер'я мають місцеву генетичну підоснову, яка сягає середнього палеоліту.

Численні середньопалеолітичні пам'ятки в околицях Маріямполя на Дністрі свідчать про досить потужний осередок проживання у цьому районі неандертальських громад.

ЛІТЕРАТУРА

- Анисюткин Н. К.* (1981). Археологическое изучение мустьерской стоянки Кетросы // Кетросы. Мустьерская стоянка на Среднем Днестре. – М.: Наука. – С. 7–53.
- Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині кам'яного віку (1981). – К.: Наук. думка. – 312 с.
- Богущий А., Яцишин А., Дмитрук Р., Томенюк О., Завалій Д., Ланчонт М.* (2012). Високі тераси Дністра в околицях с. Довге на Івано-Франківщині // Вісник Львів. ун-ту. Серія геогр. – Вип. 40, Ч. I. – С. 123–131. – <http://dx.doi.org/10.30970/vgg.2012.40.2036>
- Григорьева Г. В.* (1972). Позднепалеолитические наконечники Среднего Днестра // КСИА АН СССР. – Вып. 131. – С. 78–82.
- Кулаковская Л.* (1989). Новые данные о палеолите Поднестровья // Каменный век: памятники, методика, проблемы / Отв. ред. С. Н. Бибииков. – Киев: Наук. думка. – С. 50–61.
- Полянський Ю.* (1929). Подільські етюди: тераси, леси і морфологія галицького Поділля над Дністром // Збірник Мат.-природ.-лікар. секції НТШ. – Львів. – Т. 20. – 191 с.
- Раскатов Г. И.* (1953). К вопросу о четвертичной фауне, флоре и палеолите Восточных Карпат, Предкарпатья и Закарпатья // БКИЧП. – № 18. – С. 64–75.
- Раскатов Г. И.* (1954). О находке древнепалеолитических орудий у с. Букивна на Днестре и о ее стратиграфическом значении // Геол. сборник Львовск. геол. об-ва. – Т. I. – С. 73–75.
- Ситник О.* (2000). Середній палеоліт Поділля. – Львів. – 372 с.
- Ситник О.* (2002). З історії дослідження мустьєрських пам'яток Передкарпаття // МДАПВ. – Вип. 8. – С. 48–52.
- Ситник О. С., Богущий А. Б., Кулаковська Л. В.* (1996). Стратифіковані пам'ятки палеоліту в околицях Галича // Археологія. – № 3. – С. 86–97.
- Ситник О., Богущий А., Ланчонт М., Томенюк О., Коропецький Р., Стандзіковський К., Мрочек П.* (2016). Мар'ямпіль V – нова середньопалеолітична пам'ятка Галицького Придністер'я // МДАПВ. – Вип. 20. – С. 221–236.
- Томенюк О.* (2012). Вплив наукових ідей Юрія Полянського на розвиток геоморфології і палеогеографії в Україні (до 120-річчя від дня народження Ю. Полянського) // Вісн. Львів. ун-ту. Серія геогр. – Вип. 40, Ч. 2. – С. 178–196. – <http://dx.doi.org/10.30970/vgg.2012.40.2105>
- Черныш А. П.* (1973). Палеолит и мезолит Приднестровья. – М.: Наука. – 126 с.
- Черныш А. П.* (1982). Многослойная палеолитическая стоянка Молодова I / Молодова I. Уникальное мустьерское поселение на Среднем Днестре. – М.: Наука. – С. 6–102.
- Черныш А. П.* (1987). Эталонная многослойная стоянка Молодова V. Археология / Многослойная палеолитическая стоянка Молодова V. Люди каменного века и окружающая среда. – М.: Наука. – С. 7–93.
- Bogucki A., Cyrek K., Konecka-Betlej K., Łanczont M., Madeyska T., Nawrocki J., Sytnyk A.* (2001). Palaeolithic loess-site Yezupil on Dnister (Ukraine) – stratigraphy, environment and cultures // *Studia Quaternaria*. – Vol. 18. – P. 25–46.
- Komar M., Łanczont M., Madeyska T.* (2015). Roślinność paleolitycznej ekumeny strefy pery- i metakarpackiej / Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej / red. M. Łanczont, T. Madeyska. – Lublin: Wydawnictwo UMCS. – S. 487–557.
- Krajcarz M.T., Trojan A., Grafka O., Gola M.* (2015). Fitogeniczne biomarkery molekularne w wybranych sekwencjach lessowo-glebowych ukraińskiej części strefy pery- i metakarpackiej / Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej / red. M. Łanczont, T. Madeyska. – Lublin: Wydawnictwo UMCS. – S. 559–576.
- Łanczont M., Fedorowicz S., Kusiak J., Bogucki A., Sytnyk O.* (2009). TL age of loess deposits in the Yezupil I Palaeolithic site on the upper Dnister River (Ukraine) // *Geologija*. – Vol. 51. – N 3–4(67–68). – P. 86–96.
- Łanczont M., Madeyska T., Bogucki A., Mroczek P., Hołub B., Łącka B., Fedorowicz S., Nawrocki J., Frankowski Z., Standzikowski K.* (2015a). Środowisko abiotyczne paleolitycznej ekumeny strefy pery- i metakarpackiej / Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej / red. M. Łanczont, T. Madeyska. – Lublin: Wydawnictwo UMCS. – S. 55–458.
- Łanczont M., Madeyska T., Sytnyk O., Bogucki A., Komar M., Nawrocki J., Hołub B., Mroczek P.* (2015b). Natural environment of MIS 5 and soil catena sequence along a loess slope in the Seret River valley:

Evidence from the Pronyatyn Palaeolithic site (Ukraine) // *Quaternary International*. – Vol. 365. – P. 74–97. – <http://dx.doi.org/10.1016/j.quaint.2014.05.035>

Polanskyj G. (1936). Rekonstruktion der geographischen Verhältnisse des Jungpaläolithikums der podolisch-bessarabischen Provinz // Відбитка з Праць географічної комісії НТШ. – Львів. – Вип. 1. – 23 с.

Sytynk O., Boguckiy A., Łanczont M. (2007). Mousterian artifacts from the unique Vistulian loess-palaeosol sequence at Kolodiiiv (East Carpathian Foreland, Ukraine) // *Geological Quarterly*. – Vol. 51 (2). – P. 189–192.

Sytynk O. (2015). Paleolit Przedkarpacia i Podola: kontekst archeologiczny, geochronologiczny, kulturowy / Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej / red. M. Łanczont, T. Madeyska. – Lublin: Wydawnictwo UMCS. – S. 691–835.

REFERENCES

Anisiutkin, N.K. (1981). Arkheologicheskoe izuchenie musterskoi stoianki Ketrosy. In *Ketrosy. Musterskaia stoianka na Srednem Dnestre* (pp. 7–53). Moskva: Nauka (in Russian).

Arkheolohichni pam'iatky Prykarpattia i Volyni kam'ianoho viku (1981). Kyiv: Naukova dumka, 312 p. (in Ukrainian).

Bogucki, A., Jacyshyn, A., Dmytruk, R., Tomeniuk, O., Zavalij, D., & Łanczont, M. (2012). High terraces of the Dnister River at environs of the village Dovhe. *Visnyk of the Lviv University. Series Geography*, 40(1), 123–131. <http://dx.doi.org/10.30970/vgg.2012.40.2036> (in Ukrainian).

Grigor'eva, G. V. (1972). Pozdnepaleoliticheskie nakonechniki Srednego Dnestra. *KSIA AN SSSR*, 131, 78–82 (in Russian).

Kulakovskaja, L. (1989). Novye dannye o paleolite Podnestrov'ja. In S. N. Bibikov (Ed.), *Kamennyj vek: pamjatniki, metodika, problemy* (pp. 50–61). Kiev: Nauk. dumka (in Russian).

Polański, Yu. (1929). Podilski etiudy: terasy, lesy i morfolohiia Halytskoho Podillia nad Dnistrom. *Zbirnyk matematychno-pryrodopysno-likarskoi seksii NTSh*, 20, 191 pp. (in Ukrainian).

Raskatov, G. I. (1953). K voprosu o chetvertichnoi faune, flore i paleolite Vostochnykh Karpat, Predkarpattia i Zakarpattia. *Biulleten Komissii po izucheniiu chetvertichnogo perioda*, 18. Moskva, 64–75 (in Russian).

Raskatov, G. I. (1954). O nahodke drevnepaleoliticheskikh orudij u s. Bukivna na Dnestre i o ee stratigraficheskom znachenii. *Geologicheskij sbornik L'vovskogo geologicheskogo obshhestva*, 1, 73–75 (in Russian).

Sytynk, O. (2000). Serednii paleolit Podillia. Lviv, 372 p. (in Ukrainian).

Sytynk, O. (2002). Z istorii doslidzhennia mustierskykh pam'iatok Peredkarpattia. *Materials and studies on archaeology of Sub-Carpathian and Volhynian area*, 8, 48–52 (in Ukrainian).

Sytynk, O. S., Boguckiy, A. B., & Kulakovskaya, L.V. (1996). Stratified monuments of the Paleolithic period in the neighborhood of Galich. *Archeologia*, 3, 86–97 (in Ukrainian).

Sytynk, O., Bogucki, A., Łanczont, M., Tomeniuk, O., Koropetskyi, R., Standzikowski, K., & Mroczek, P. (2016). Mariampil V – a new Middle Palaeolithic site in Halych-Dnister Region. *Materials and studies on archaeology of Sub-Carpathian and Volhynian area*, 20, 221–236 (in Ukrainian).

Tomieniuk, O. (2012). Influence of scientific ideas of Yuriy Polians'kyi on the development of geomorphology and paleogeography in Ukraine (to 120-years anniversary of the day of birth of Yu. Polians'kyi). *Visn. Lviv. Univ. Ser. Geogr.*, 40(2), 178–196. <http://dx.doi.org/10.30970/vgg.2012.40.2105> (in Ukrainian).

Chernysh, A. P. (1973). *Paleolit i mezolit Pridnestrov'ja*. Moscow: Nauka, 126 p. (in Russian).

Chernysh, A. P. (1982). Mnogoslojnaja paleoliticheskaja stojanka Molodova I. In *Molodova I. Unikal'noe must'erskoe poselenie na Srednem Dnestre* (pp. 6–102). Moscow: Nauka (in Russian).

Chernysh, A. P. (1987). Jetalonnaja mnogoslajnaja stojanka Molodova V. Arheologija. In *Mnogoslajnaja paleoliticheskaja stojanka Molodova V. Ljudi kamennogo veka i okruzhajushhaja sreda* (pp. 7–93). Moscow: Nauka (in Russian).

Boguckij, A., Cyrek, K., Konecka-Betlej, K., Łanczont, M., Madeyska, T., Nawrocki, J., & Sytnyk, A. (2001). Palaeolithic loess-site Yezupil on Dnister (Ukraine) – stratigraphy, environment and cultures. *Studia Quaternaria*, 18, 25–46.

Komar, M., Łanczont, M., & Madeyska, T. (2015). Roślinność paleolitycznej ekumeny strefy pery- i metakarpackiej / Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej. In M. Łanczont & T. Madeyska (Eds.), *Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej* (pp. 487–557). Lublin: Wydawnictwo UMCS (in Polish).

Krajcarz, M.T., Trojan, A., Grafka, O., & Gola, M. (2015). Fitogeniczne biomarkery molekularne w wybranych sekwencjach lessowo-glebowych ukraińskiej części strefy pery- i metakarpackiej. In M. Łanczont & T. Madeyska (Eds.), *Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej* (pp. 559–576). Lublin: Wydawnictwo UMCS (in Polish).

Łanczont, M., Fedorowicz, S., Kusiak, J., Boguckij, A., & Sytnyk, O. (2009). TL age of loess deposits in the Yezupil I Palaeolithic site on the upper Dnister River (Ukraine). *Geologija*, 51(3–4(67–68)), 86–96.

Łanczont, M., Madeyska, T., Bogucki, A., Mroczek, P., Hołub, B., Łacka, B., Fedorowicz, S., Nawrocki, J., Frankowski, Z., & Standzikowski, K. (2015a). Środowisko abiotyczne paleolitycznej ekumeny strefy pery- i metakarpackiej. In M. Łanczont & T. Madeyska (Eds.), *Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej* (pp. 55–458). Lublin: Wydawnictwo UMCS (in Polish).

Łanczont, M., Madeyska, T., Sytnyk, O., Bogucki, A., Komar, M., Nawrocki, J., Hołub, B., & Mroczek, P. (2015b). Natural environment of MIS 5 and soil catena sequence along a loess slope in the Seret River valley: Evidence from the Pronyatyn Palaeolithic site (Ukraine). *Quaternary International*, 365, 74–97. <http://dx.doi.org/10.1016/j.quaint.2014.05.035>.

Polanskyj, G. (1936). Rekonstruktion der geographischen Verhältnisse des Jungpaläolithikums der podolisch-bessarabischen Provinz. Vidbytka z *Pratsi heohrafichnoi komisii NTSh*, 1, Lviv, 23 p.

Sytnyk, O., Boguckij, A., & Łanczont, M. (2007). Mousterian artifacts from the unique Vistulian loess-palaeosol sequence at Kolodiiv (East Carpathian Foreland, Ukraine). *Geological Quarterly*, 51(2), 189–192.

Sytnyk, O. (2015). Paleolit Przedkarpacia i Podola: kontekst archeologiczny, geochronologiczny, kulturowy. In M. Łanczont & T. Madeyska (Eds.), *Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej* (pp. 691–835). Lublin: Wydawnictwo UMCS (in Polish).

Стаття: надійшла до редакції 29.08.2019

прийнята до друку 24.09.2019

MIDDLE PALAEOOLITHIC SITES IN THE VICINITY OF MARIAMPIL ON DNISTER RIVER

*Andriy BOGUCKI¹, Oleksandr SYTNYK², Olena TOMENIUK^{1,2},
Ruslan KOROPETSKYF, Maria ŁANCZONT³*

¹ Ivan Franko National University of Lviv,

P. Doroshenko Str., 41, 79007, Lviv, Ukraine,

e-mail: andriy.bogucki@lnu.edu.ua, olena.tomeniuk@lnu.edu.ua

² Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of NAS of Ukraine,

Vynnychenko Str., 24, 79008, Lviv, Ukraine, e-mail: ruskor@ukr.net

³ Maria Curie-Sklodowska University,

Kraśnicka Str., 2 cd, 20718, Lublin, Poland, e-mail: lanczont@poczta.umcs.lublin.pl

Over many years of archaeological research a number of Middle Paleolithic sites have been discovered in the vicinity of Mariampil, including Bukivna IV, Bukivna V, Yezupil I, Kolodiiv, Mariampil I, Mariampil V and others.

The site of Mariampil I was discovered in the 1920s by Yu. Polanski. Since then the site has not been researched, although it is quite promising from the point of view of the Middle and Upper Palaeolithic studies in the region. In 2014, the study of the site was renewed using a number of modern methods of natural sciences.

The samples were taken from the section of the site. Samples were taken every 0.2 m from the loess horizons and every 0.1 m from the Horokhiv fossil pedocomplex for granulometric analysis, general chemical analyses (humus content, Fe₂O₃, CaCO₃). A number of samples were also taken for absolute dating of the sediments (TL, OSL), palynological research, as well as from certain horizons of the Horokhiv fossil pedocomplex for micromorphological research and analysis of biomarkers.

The history of research, the geological structure and the archaeological material of Mariampil I were highlighted in the article. The association of the oldest (fourth) cultural layer, which was found by Yu. Polanski and confirmed by our fieldwork in 2014–2015, with the eluvial horizon of Horokhiv fossil pedocomplex (MIS 5e) was determined. It was dated by the OSL method at 102±16 ka BP and it correlates well with the archaeological determination of the age of the artifacts. As a result of the research, a large amount of factual material was obtained concerning the structure of the Upper Pleistocene loess-soil sequence, whose thickness is over 17 m, which is abnormally high for the Halych-Dnister region.

Information about two important stratified Middle Palaeolithic sites in Ivano-Frankivsk region is also given. This is a three-layer Palaeolithic site of Yezupil I of Tysmenytsia district and Mariampil V of Halych district, which by chronological position and cultural and technological tradition are analogues of Mariampil I. Numerous Middle Palaeolithic sites in the vicinity of Mariampil on the Dnister River indicate a quite powerful centre of the Neanderthal communities in this area.

Key words: Mousterian, Micoquien, Upper Palaeolithic, loess-soil sequence, Halych-Dnister region.